

STADMAKERSCONGRES 2024

INLEIDING

INFRASTRUCTUUR VAN IMPACT: DE COÖPERATIEVE STAD

Ateliermeesters: Robbert de Vrieze en Nazanin Hedayati

Tafelvoorzitters: Gregory Dianzena (DemSoc), Karen Welp en Sander van der Ham (Thuismakers Collectief), Jelte Boeijenga en Ronald Franken (Energie van Rotterdam), Bram Dingemanse (Welzijnscoalitie Delfshaven), Annet van Otterloo (Afrikaanderwijk Coöperatie), Jeroen van Dam (Nachtdienst gemeente Rotterdam), Josien Kamp en Seline Westerhof (Erasmus Universiteit Rotterdam), Els Leclercq en Emiel Rijshouwer (Kralingen aan de Maas), Carolien Hoogland (Wooncoöperaties)

Resultaten en vijf aanbevelingen

Hoe kunnen hyperlokale initiatieven bijdragen aan én een katalysator zijn van grootschalige transitie? Deze vraag stond centraal in het atelier Infrastructuur van Impact op het Stadmakerscongres 2024, georganiseerd door AIR. Negen collectieven en coöperatieven uit Rotterdam organiseerden hun eigen gesprek richting de toekomst, hoe zij van elkaar kunnen leren en samen sterker kunnen staan.

Op steeds meer domeinen en bij verschillende transitieën ontstaan coöperaties of burgercollectieven die het samen zelf doen. Daar waar de overheid en/of markt het af laten weten, of de snelheid of radicaliteit van transitieën niet aankunnen, organiseren burgers alternatieve samenwerkingsverbanden voor de maatschappij van morgen. In Rotterdam ontstaan er steeds meer coöperatieve initiatieven op het gebied van wonen, energie, groen, voedsel, zorg en welzijn. In de stad van de toekomst zullen coöperaties een cruciale rol spelen in het aanpakken van grote maatschappelijke uitdagingen, het bevorderen van sociale samenhang en het versterken van onze lokale economie. Ze opereren zonder commercieel winstoogmerk en zetten in op inclusieve democratische sturing.

Transities

Al jaren wordt er gepraat over de grote veranderingen die ons te wachten staan op het gebied van de energietransitie, klimaatadaptatie, welzijn, natuur en wonen. Iedereen wil graag fijn wonen, een gezonde leefomgeving en schone lucht, maar de manier waarop we onze maatschappij hebben ingericht staat die transitie soms ook in de weg. Kunnen coöperaties en collectieven als derde beweging tussen staat en markt een antwoord bieden op deze uitdagingen, groeiende polarisatie en eroderende democratie?

Nieuwe vormen van samenleven

Inmiddels is de stad al vol in transitie, lokale initiatieven ontstaan om nieuwe vormen van samenleven te vinden. Bijvoorbeeld Energie van Rotterdam, Afrikaanderwijk Coöperatie, Welzijn Coalitie Delfshaven en andere soortgelijke initiatieven tonen aan hoe wijkgerichte aanpak serieuze bijdragen leveren aan duurzame transitieën, zowel op het gebied van energie, welzijn als economische zelfredzaamheid. Een transitie zorgt er echter ook voor dat de huidige systemen schuren en kraken. Sterker nog, ze bevragen onze bestaande systemen.

De toekomst is nu

In dit atelier gingen we in navolging van het Stadmakerscongres 2023 atelier 'Infrastructuur van Invloed' met verschillende collectieven en coöperatieven in gesprek over de vraag waar de impact van die invloed zit. In deze publicatie zijn de ervaringen, kansen en voorwaarden van coöperatieven en collectieven uit verschillende domeinen gebundeld, als pleidooi richting de stad maar vooral richting de politiek. De volgende collegeperiode gaat van 2026 tot 2030. Vroeger was 2030 de toekomst. Die toekomst staat nu voor de deur, en we hebben nu de kans en de plicht om die vorm te geven.

Duizenden betrokken Rotterdammers hebben de afgelopen jaren geëxperimenteerd, geoefend, hun neus gestoten, opnieuw begonnen en hun praktijken voor de stad doorontwikkeld. Maar lopen daarbij tegen het glazen plafond aan tussen overheid en markt. Zij zijn klaar om op te schalen, en doen samen een beroep op politiek partnerschap voor de stad.

Een politiek pleidooi voor het omarmen van coöperaties en lokale collectieven als krachtig instrument voor systeemvernieuwing.

Coöperaties als motor voor transitie

Maak coöperatieve bewegingen een integraal onderdeel van beleid om grootschalige transitie op een vernieuwende en rechtvaardige manier te realiseren. Beschouw ze als serieuze, essentiële en duurzame partners voor de lange termijn – niet enkel voor pilots of experimenten. Geef ze de ruimte en de ondersteuning, of laat ze (deels) in de lead bij bepaalde transitie. Door collectieve acties en gedeeld eigenaarschap kunnen coöperaties economische, sociale en ecologische veranderingen mogelijk maken. Ze kunnen veerkrachtige netwerken met een lange-termijn perspectief creëren waarin gemeenschappen zelf verantwoordelijkheid nemen en middelen eerlijk worden verdeeld. Hierdoor kunnen zij een sleutelrol vervullen in de overgang naar een circulaire economie, hernieuwbare energie, betaalbare woningen en andere duurzame oplossingen.

Erkenning van gemeenschapskracht

Gemeenschappelijke initiatieven moeten niet alleen als aanvullend worden gezien, maar als essentiële partners in stedelijke ontwikkeling. Gemeenschappen beschikken over unieke lokale kennis, betrokkenheid en veerkracht die beleidsmakers en ontwikkelaars kunnen versterken. Door hen actief te betrekken als gelijkwaardige partners, ontstaan vertrouwen en innovatieve oplossingen die beter aansluiten bij de behoeften van bewoners en bijdragen aan duurzame stedelijke groei.

Vijf aanbevelingen

Om een dynamische, inclusieve en maatschappelijk betrokken stad te bevorderen, is het essentieel om lokale initiatieven en coöperatieve projecten beter te ondersteunen. Dit kan worden gerealiseerd door vijf belangrijke aanbevelingen die bijdragen aan een toegankelijker en rechtvaardiger stedelijk beleid.

VIJF AANBEVELINGEN

1. Specifiek beleid voor maatschappelijke ondernemingen, coöperatieven, collectieven, wijknetwerken en bewonersorganisaties.
2. Basisfinanciering voor coöperatieve en informele sociale initiatieven
3. Vereenvoudiging van regels en vergunningen
4. Aanbestedingsregels hervormen ten gunste van lokale ondernemingen
5. Ontmoetingsplekken en Asset Based Community Development

Meer weten? Op www.airrotterdam.eu vind je meer informatie en de verslagen van de verschillende tafels.

1. Specifiek beleid voor maatschappelijke ondernemingen, coöperatieven, collectieven, wijknetwerken en bewonersorganisaties.

Veel van deze burgerinitiatieven vallen tussen wal en schip. Te sociaal voor de markt, te ondernemend voor het sociaal domein. Waardoor maatschappelijke initiatieven zonder winst oogmerk vaak langs dezelfde meetlat worden gelegd als commerciële grote ondernemingen. Met specifiek beleid voor subsidies, grondpolitiek en aanbestedingen waarbij de maatschappelijke meerwaarde van burgercollectieven wordt meegerekend ontstaat er een eerlijk speelveld.

2. Basisfinanciering voor coöperatieve en informele sociale initiatieven

Veel waardevolle initiatieven ontstaan uit burgercollectieven, coöperaties en informele groepen die zich inzetten voor allerlei maatschappelijke doelen en gemeenschapsontwikkeling. Echter, door een gebrek aan structurele financiering blijft hun impact vaak beperkt. Door basisfinanciering beschikbaar te stellen, krijgen deze initiatieven de kans om door te groeien tot stabiele en betrouwbare partners voor de gemeente. Dit versterkt de samenwerking tussen overheid en burgers en zorgt voor duurzame maatschappelijke meerwaarde.

3. Vereenvoudiging van regels en vergunningen

Om innovatie en maatschappelijke betrokkenheid te stimuleren, moeten er in de stad meer plekken komen waar op een serieuze en structurele manier experimenteren mogelijk is met versoepelde regelgeving. Dit kan door beperkingen te verminderen en vergunningsprocedures te versimpelen, zodat creatieve en sociale projecten niet onnodig worden geremd door bureaucratische obstakels. Ook het eenvoudiger en integraler maken van subsidieaanvragen zal ervoor zorgen dat meer initiatiefnemers toegang krijgen tot de middelen die ze nodig hebben om hun projecten te realiseren.

4. Aanbestedingsregels hervormen ten gunste van lokale ondernemingen

Lokale en coöperatieve initiatieven spelen een cruciale rol in het versterken van de stedelijke economie en sociale cohesie. Daarom is het noodzakelijk om aanbestedingsregels zodanig aan te passen dat wijkgerichte en coöperatieve initiatieven een eerlijke kans krijgen. Door ruimere criteria te hanteren en procedures toegankelijker te maken, worden lokale ondernemers en sociale initiatieven kansrijker bij gemeentelijke opdrachten. Dit bevordert niet alleen de lokale economie, maar draagt ook bij aan een sterkere, meer verbonden gemeenschap.

Geef daarnaast ruimte binnen beleidskaders voor experimenten en coöperatieve initiatieven. Dit vraagt om juridisch en bestuurlijk durf, zodat innovatieve ideeën en vernieuwende samenwerkingsvormen kunnen groeien. Beleidsmakers en bestuurders moeten bereid zijn om buiten de gebaande paden te denken en maatwerkoplossingen te bieden voor initiatieven die buiten de traditionele kaders vallen. Door deze regelruimte te creëren, kunnen nieuwe vormen van samenwerking en sociale innovatie daadwerkelijk floreren, wat bijdraagt aan een veerkrachtige en toekomstgerichte stad.

5. Ontmoetingsplekken en Asset Based Community Development

Lokale ontmoetingsplekken zijn van essentieel belang voor het functioneren van burgercollectieven. Initiatief heeft ruimte nodig. Door gebruik te maken van bestaande bronnen, plekken en talenten in de gemeenschap én bij anker-organisaties, kunnen coöperaties duurzame en op de lokale behoeften afgestemde initiatieven opzetten. Dit zorgt voor meer vertrouwen, een sterkere betrokkenheid en meer eigenaarschap onder bewoners.

